
Boj s mandelinkou bramborovou

Metodika

Obsah

Didaktické a metodické principy	2
Edukační cíl/e a jejich vazba na vzdělávací oblasti RVP	5
Anotované rozšiřující informační zdroje (pro učitele).....	6
Doporučený průběh vyučovací hodiny	7
Doporučený průběh vyučovací hodiny:.....	9
Doporučený průběh vyučovací hodiny:.....	11
Klíče k aktivitám.....	13

Tento výstup lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons [BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/). Uvedené se nevztahuje na díla nebo jiné předměty ochrany (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou ve výstupu užity zejména na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv, jak je uvedeno u konkrétního jednotlivého předmětu ochrany.

Didaktické a metodické principy

Odkaz na materiál: <https://kisk.phil.muni.cz/digikult/vsechny-pribehy/dezinformace-a-propaganda/boj-s-mandelinkou-bramborovou>

Cílem výukového materiálu je vést žáky ke schopnosti kriticky přemýšlet, vyhodnocovat informace a kvalifikovaně se rozhodovat. Jako ilustrativní výukové téma jsou v materiálu použity propagandistické aktivity související se škůdcem mandelinkou bramborovou (jehož výskyt v r. 1950 byl zneužit ke lživým mediálním a politickým útokům vůči USA a jako nástroj upevnění totalitního komunistického režimu). Významná část DVZ je zaměřena na mediální komunikaci o této události a na to, jak jazyk mediálních sdělení manipuloval veřejným míněním. Materiál využívá autentických digitalizovaných zdrojů, především článků z dobových periodik, které umožňují ukotvit téma materiálu v historickém a společenském kontextu. Materiál je zpracován jako reportážní črta fiktivního vypravěče-novináře z nezávislého média, jehož úkolem je zpracovat o dění v Československu novinový příspěvek. Využívá prvky aktivního učení, například práci s reflektivními otázkami, časovou osu. Vzdělávací obsah materiálu je koncipován tak, aby v závěru práce s tématem byl žák schopen hodnotové, sociální i poznatkové syntézy ve vlastním kreativním výstupu a v reflektivní diskusi.

Žáci se díky rozmanitým možnostem průchodu setkávají s odlišným počtem i druhem materiálů a odnáší si různé informace, což je záměr tohoto DVZ. Struktura se rozvětňuje na základě rozhodování žáka a výběru cesty, kterou zvolí. Charakter tohoto DVZ proto nabízí několik linek s různou časovou dotací i informační náročností.

Cílová skupina:

Žáci vyšších ročníků osmiletého a šestiletého gymnázia, žáci čtyřletého gymnázia

Klíčové otázky:

1. Jakou roli sehrála *kauza mandelinky bramborové* ve vývoji totalitního komunistického režimu v Československu a v zahraničním kontextu?
2. Jak *kauzu mandelinky bramborové* vnímali obyvatelé Československa? Jakou roli v informování veřejnosti sehrála dobová média?
3. Je mediální manipulace jevem typickým pouze pro totalitní režimy, nebo je přítomna také v demokratických zemích? Jak konkrétně se projevuje?

Edukační cíl/e:

1. Žák rekonstruuje události spojené s *kauzou mandelinky bramborové* – např. s využitím časové osy (zapamatování, porozumění).
2. Žák dokáže kriticky zhodnotit roli médií v totalitní společnosti s využitím jak ilustračního příkladu dobového oficiálního politického jazyka, tak úhlu pohledu novináře nezávislého média (analýza, syntéza).
3. Žák dokáže zpracovat tematický mediální výstup reflektující porozumění tématu, schopnosti pracovat s informacemi a kritické myšlení (tvorba).

Výstupy z interakce s DVZ:

- **Znalostní rovina:** lokalizace aktuálního geopolitického problému na politické mapě; znalost stěžejních dobových faktografických reálií, znalost a porozumění politicko-společenskému kontextu *kauzy mandelinky bramborové*, znalost mechanismu totalitních médií a jejich komunikačních principů
- **Dovednostní rovina:** žák získá: dovednost vyhledávat zdroje v digitálních knihovnách a dle účelu kriticky a tvořivě pracovat s primárním i sekundárními dokumenty; schopnost kriticky vyhodnotit roli médií v totalitní společnosti na tematickém příkladu; dovednost tvořivé produktivní činnosti ve formě publicistického textu; schopnost kvalifikovaně se rozhodovat s vědomím významu kritického vyhodnocování a interpretování faktů
- **Hodnotová rovina:** žák získá konkrétní představu o způsobech a formách, jakými média v totalitní společnosti ovlivňují jednotlivce i společnost; žák získá povědomí o tom, jak totalitní režimy zneužívají médií k posílení své moci, a vnímá nepříjemnost totalitních režimů; žák je schopen přemýšlet nad nutností zachovat nezávislá média v demokratické společnosti v komparaci s mediálním prostředím v totalitním ; žák přemýšlí nad významem různých zdrojů historických informací, způsobem jejich získávání a úskalím jejich interpretace

Klíčové kompetence, které jsou v DVZ rozvíjeny:

- **Kompetence k učení:** efektivně využívá různé strategie učení k získání a zpracování poznatků a informací, hledá a rozvíjí účinné postupy ve svém učení, reflektuje proces vlastního učení a myšlení; kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi;
- **Kompetence k řešení problému:** uplatňuje při řešení problémů vhodné metody a dříve získané vědomosti a dovednosti; kriticky interpretuje získané poznatky a zjištění a ověřuje je, pro své tvrzení nachází argumenty a důkazy, formuluje a obhájí podložené závěry; nahlíží problém z různých stran;
- **Kompetence komunikativní:** používá s porozuměním odborný jazyk a symbolická a grafická vyjádření informací různého typu; efektivně využívá moderní informační technologie; prezentuje vhodným způsobem svou práci i sám sebe před známým i neznámým publikem; rozumí sdělením různého typu v různých komunikačních situacích, správně interpretuje přijímaná sdělení a věcně argumentuje;
- **Kompetence občanská:** rozšiřuje své poznání a chápání kulturních a duchovních hodnot; posuzuje události a vývoj veřejného života, zaujímá a obhájí informovaná stanoviska a jedná k obecnému prospěchu podle nejlepšího svědomí.

Použité vzdělávací paradigma a edukační metody/přístupy/aktivizační prvky:

- Konstruktivistické metody
- Prvky nelineárního procesu učení
- Kritická práce s dobovými materiály, s digitalizovaným kulturním dědictvím
- Aktivizační podpora rozvoje informační a mediální gramotnosti
- Využití hermeneutických přístupů v historiografii
- Reflexe prostřednictvím tvůrčího procesu (individuální mediální sdělení)

Předchozí znalosti, (digitální) dovednosti a zkušenosti učitele: Schopnost pracovat s různými typy dobových autentických dokumentů, základní mediální gramotnost se zaměřením publicistický styl a jeho prvky, obeznámenost s propagandou v médiích v první polovině 20. století, znalost tematického dobového diskurzu historiografie a sociologie (totalitní režimy, způsoby upevňování moci, role sovětských poradců v národní politice Československa, dezinformační akce), schopnost vést kritickou diskusi.

Edukační cíl/e a jejich vazba na vzdělávací oblasti RVP

- **5.1.1 Český jazyk a literatura:** Jazyk a jazyková komunikace – žák v písemném i mluveném projevu volí vhodné výrazové prostředky podle jejich funkce a ve vztahu k sdělovacímu záměru, k dané situaci, kontextu a k adresátovi; vysvětlí a odůvodní význam slov v daném kontextu; efektivně a samostatně využívá různých informačních zdrojů (slovníky, encyklopedie, internet); Literární komunikace – žák tvořivě využívá informací z odborné literatury, internetu, tisku a z dalších zdrojů, kriticky je třídí a vyhodnocuje
- **5.3.4 Geografie:** Sociální prostředí – žák lokalizuje na politické mapě světa hlavní aktuální geopolitické problémy a změny s přihlédnutím k historickému vývoji
- **5.4.1 Občanský a společenskovědní základ:** Občan ve státě – žák rozlišuje a porovnává historické i současné typy států (forem vlády); vyloží podstatu demokracie, odliší ji od nedemokratických forem řízení sociálních skupin a státu, porovná postavení občana v demokratickém a totalitním státě; rozlišuje složky politického spektra, porovnává přístupy vybraných politických seskupení k řešení různých otázek a problémů každodenního života občanů
  - Učivo: lidská práva – zakotvení lidských práv v dokumentech; porušování a ochrana lidských práv, funkce ombudsmana; ideologie – znaky a funkce, přehled vybraných ideologií
- **5.4.2 Dějepis:** Úvod do studia historie – žák rozlišuje různé zdroje historických informací, způsob jejich získávání a úskalí jejich interpretace; Moderní doba. Soudobé dějiny II – žák vysvětlí základní problémy vnitřního vývoje zemí západního a východního bloku, zejména se zaměří na pochopení vnitřního vývoje a vzájemných vztahů supervelmocí USA, SSSR a na situaci ve střední Evropě a v naší zemi porovná a vysvětlí způsob života a chování v nedemokratických společnostech a v demokraciích;
  - Učivo: Evropa a svět po válce (OSN, princip sociálního státu), Východní blok, jeho politický, hospodářský a sociální vývoj; SSSR jako světová velmoc; USA jako světová velmoc, životní podmínky na obou stranách „železné opony“
- **5.8 Informatika a ICT:** Digitální technologie – žák ovládá, propojuje a aplikuje dostupné prostředky ICT, využívá teoretické i praktické poznatky o funkcích jednotlivých složek hardwaru a softwaru k tvůrčímu a efektivnímu řešení úloh, orientuje se v možnostech uplatnění ICT v různých oblastech společenského poznání a praxe; Zdroje a vyhledávání informací, komunikace – žák využívá nabídku informačních a vzdělávacích portálů, encyklopedií, knihoven, databází a výukových programů, posuzuje tvůrčím způsobem aktuálnost, relevanci a věrohodnost informačních zdrojů a informací; Zpracování a prezentace informací – žák zpracovává a prezentuje výsledky své práce s využitím multimediálních technologií a internetu
- **6 Průřezová témata:** Mediální výchova; Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; Osobnostní a sociální výchova; Environmentální výchova
  - **6.4 Environmentální výchova:** žák projevuje pokoru, úctu k hodnotám, které neumí vytvořit člověk, oceňuje hodnotu přírody, vnímá a je schopen hodnotit různé postoje k postavení člověka v přírodě a k chování člověka vůči přírodě; vnímá místo, ve kterém žije, a změny, které v něm probíhají, a cítí zodpovědnost za jeho další vývoj, a to nejen z hlediska životního prostředí; zná z vlastní zkušenosti přírodní a kulturní hodnoty ve svém okolí, uvažuje o nich v souvislostech, chápe příčiny a následky jejich poškozování; pochopí velkou provázanost faktorů ekologických s faktory ekonomickými a sociálními a je schopen vybrat optimální řešení v reálných situacích.

Anotované rozšiřující informační zdroje (pro učitele)

Vybrané zdroje k tématu jsou dostupné v [digitální sbírce](#) vytvořené knihovnicí Moravské zemské knihovny. Při výběru dokumentů byly uplatněny odborné kurátorské postupy.

[Archiv ČT24 Hrr na ně! Hlodavci a hmyzí škůdci](#), díl Mandelinka bramborová – stříhový dokument k tématu propagandy založené na kauze mandelinka bramborová. Vychází z Československých filmových týdeníků a z archivu zpravodajství České televize.

[Archiv ČT24 Před šedesáti lety – rok 1950](#) – Co se dělo u nás v prvním roce padesátých let, jak to zachytily oficiální Československé filmové týdeníky.

[Historie. CS Zločiny podle abecedy](#). Komunismus made in ČSSR 1948-1989 – diskusní pořad na téma Komunismus made in ČSSR 1948-1989 se různými úhly pohledu zabývá otázkami totalit či diktatur a života v nich v Československu.

Doporučený průběh vyučovací hodiny

Časová dotace: 45 minut NEBO 90 minut

Cílová skupina: žáci vyšších ročníků osmiletého a šestiletého gymnázia, žáci čtyřletého gymnázia

Počet žáků: limitován počtem počítačů, tabletů nebo dalších zařízení pro žáky

Využité vzdělávací technologie: vlastní počítač nebo mobilní zařízení (tablet, mobilní telefon) s připojením na internet, sluchátka

Výstupy žáka z interakce s DVZ: tematický publicistický text každého žáka, reflektivní diskuse o mediálním kontextu kauzy mandelinka bramborová

Evaluační prvky použité učitelem: zpětná vazba na publicistické texty, analýza reflektivní diskuse

Další možné didaktické pomůcky, materiál: nejsou potřeba

Předchozí znalosti, dovednosti a zkušenosti žáků: Předpokládá se základní znalost historie Československa v prvním období formování totalitního komunistického režimu (1945-1960) a znalost politického uspořádání světa krátce po 2. světové válce; předpokládá se základní informační a mediální gramotnost a znalost publicistického stylu.

Didaktická úskalí/limity: Materiál pracuje s vizuálními materiály, je proto nevhodný pro nevidomé a slabozraké žáky bez asistence. Současně ale platí, že většina materiálu je snadno strojově čitelná, takže s asistencí může žák s DVZ pracovat. Materiál obsahuje také audionahrávky (části Filmového týdeníku ČST, archivu ČT24), s asistencí žák dokáže obsah audiovizuálního materiálu reflektovat.

Příprava učitele na hodinu: Vzhledem k pojetí DVZ a akcentu na individuální prožitek je doporučeno, aby každý jednotlivý žák procházel materiálem sám. DVZ není primárně určeno pro skupinový průchod dvou a více žáků, nicméně je možné pracovat i tímto způsobem. Společná práce s tématem DVZ probíhá v závěrečné diskusi a následné reflexi. Předpokladem pro úspěšný průběh výuky je to, aby před zahájením vyučovací hodiny byly připraveny vzdělávací technologie v aktivním stavu a aby byly zajištěny všechny technické podmínky pro práci žáků s DVZ. Pokud žáci využívají své mobilní telefony nebo tablety, je žádoucí předem je požádat, aby si na vyučovací hodinu svá zařízení aktivovali a připravili si sluchátka pro poslech audio nahrávek. Učitel by se také měl seznámit s materiálem a připravit si otázky k diskusi. Je také žádoucí si před vyučovací hodinou připravit formulář (např. v Google Forms) pro sběr závěrečného úkolu – novinového článku v rozsahu okolo 500 znaků. Na úvodní stránce formuláře by se měl viditelně nacházet tento text:

Mandelinka bramborová

Milé novinářky a milí novináři!

Prošli jste značné množství textů a materiálů o mandelince bramborové, nyní vás prosíme o sepsání krátkého příspěvku v rozsahu zhruba 500 znaků pro náš deník Svobodná Evropa. Článek může být komentář k dílčímu tématu spjatému s mandelinkou, nebo zpráva hodnotící celou kauzu. Spoléháme na váš zodpovědný přístup a etickou práci s informacemi.

Děkujeme!

Vaše redakce

Vizuál vytvořeného formuláře v Google Forms může vypadat například takto:

Mandelinka bramborová

Milé novinářky a milí novináři!

Prošli jste značné množství textů a materiálů o mandelince bramborové, nyní vás prosíme o sepsání krátkého příspěvku v rozsahu zhruba 500 znaků pro náš deník Svobodná Evropa. Článek může být komentář k dílčímu tématu spjatému s mandelinkou, nebo zpráva hodnotící celou kauzu. Spoléháme na váš zodpovědný přístup a etickou práci s informacemi.

Děkujeme!

Vaše redakce

Pokud ve škole nejsou dostupné počítače a žáci prochází DVZ na tabletech nebo smartphonech, je možné psát závěrečný úkol na papír a ten poté odevzdat učiteli, který veškeré výstupy nasdílí ostatním.

Doporučený průběh vyučovací hodiny:

45minutová verze

Úvod	<p>Učitel uvede téma, může pracovat s širšími souvislostmi a tématy, jako je geopolitická mapa světa po skončení 2. světové války, totalitní společnost a její znaky, propaganda ve veřejném prostoru, role médií. Lze využít také konotace s uměleckým zpracováním tematiky totalitní společnosti v literatuře (Orwell, Beckett, Čapek, Vaculík, Havel apod.) nebo filmu, případně ve výtvarném umění. V evokační fázi výuky se nepracuje se samotnou událostí. Výukový materiál DVZ je koncipován tak, aby žák do tématu vstoupil a porozuměl mu skrze dobové dokumenty a personalizovaně v reflexi nezávislého novináře. Materiál je určen pro reflektivní práci jednak v situaci, kdy má žák dostatečné prekoncepty pro práci s DVZ, jednak jako úvodní výukový aktivita k tématu propaganda v totalitním Československu poválečného období.</p> <p>Před zahájením interakce žáků s DVZ učitel oznámí žákům, že součástí DVZ je zadání k samostatné domácí tvůrčí práci. Vytvořený formulář (viz výše) zpřístupní žákům odkazem. Předmluva a výzva k jeho vyplnění se nachází přímo uvnitř DVZ.</p> <p>Po uvedení tématu učitel nasdílí žákům link na DVZ: https://kisk.phil.muni.cz/digikult/vsechny-pribehy/dezinformace-a-propaganda/boj-s-mandelinkou-bramborovou</p>	5 minut
Samostatná práce s DVZ	<p>Zadání učitele: Projděte si digitální vzdělávací zdroj, který zachycuje situaci v Československu krátce po skončení 2. světové války. Snažte se sledovat všechny materiály, svědectví, dokumenty, které jsou vám nabízeny. Svůj pohled na to, co se stalo, si budete utvářet v reflexi dvou polarit daného období – oficiální a individuální. Proto se snažte kriticky pracovat s co nejvíce fakty, vyhodnocujte je, zasazujte je do svých dosavadních znalostí. Na práci s výukovým materiálem máte 20 minut. Závěrečný úkol, jehož zadání je uvedeno v materiálu, zpracujete až doma.</p> <p>Práce žáků: Žáci samostatně nebo ve dvojicích procházejí DVZ. Materiál je vytvořen tak, že žák nemá předem daný jeden způsob a směr průchodu. Postupně tedy interaguje s jednotlivými dokumenty, reaguje na zadání drobných dílčích aktivizačních úloh, je stavěn do rozhodovacích situací, v nichž uplatňuje svoji schopnost kritického myšlení a mediální a informační gramotnost. Žáci přeskočí zadání závěrečné aktivity, kterou kvůli časovým důvodům zpracují až doma.</p>	20 minut
Reflexe formou skupinové diskuse	<p>Hodina je uzavřena krátkou řízenou diskusí, při níž učitel společně s žáky shrne výsledky individuálního bádání v DVZ a společně s nimi se pokusí zodpovědět zadané otázky.</p> <p>Zadání učitele: Vedme nyní společnou reflexi a diskusi nad tématem, které jste si samostatně zpracovali. Využijme k této práci také vašich tvůrčích</p>	15 minut

---

aktivit a společně zrekonstruujeme, co se v roce 1950 v Československu odehrálo. Je v pořádku, že si každý odnášíte trochu jiné informace. Snažte se nyní jednak popsat dané období na základě historických fakt, především se pokuste o vlastní hodnotový pohled na události, na komunistický režim, nástroje jeho moci a roli médií.

Dokážeme společně najít odpovědi na otázky?

1. K jakému cíli byla využita *kauza mandelinky bramborové*? Dokážete charakterizovat dobový kontext na příkladu dění v Československu ve srovnání s děním v demokratických (západních) zemích?
2. Jak fungovala propaganda kolem mandelinky bramborové? Jaký dopad měla ve veřejném prostoru?
3. Jakými jazykovými prostředky disponovala v propagandě oficiální média?
4. Proč je nezávislost médií podstatná pro demokracii?

Zadání domácího úkolu	Závěrečný úkol zpracovává každý žák samostatně doma do zadaného Google formuláře. Žák vstupuje do role nezávislého novináře a píše krátký reflektivní publicistický text dle zadaných instrukcí.	5 minut
Zadání učitele: Každá skupina nyní odprezentuje výstupy své práce.		
Práce žáků: Jednotlivé skupiny postupně prezentují výsledky, ke kterým dospěly. Učitel průběžně zapisuje jednotlivé pojmy na tabuli.		
Sdílení a reflexe domácího úkolu v následující hodině	Po odevzdání výstupu (krátkého novinového článku) v následující vyučovací hodině daného předmětu učitel žákům nasdílí vyexportovaný soubor – tabulku s články všech žáků nebo pouze vybraných žáků (záleží na zvážení učitele a na časové dotaci určené pro reflexi). Žáci si zběžně prohlédnou výstupy ostatních a poté odpovídají ve dvojicích nebo skupinkách na diskuzní otázky uvedené v DVZ.	15 nebo 30 minut
Zadání učitele: Vedme nyní společnou reflexi a diskusi nad domácím úkolem, který jste si samostatně zpracovali. Pojdme si odpovědět na tyto otázky:		
<ul style="list-style-type: none"> • Liší se navzájem vaše pojetí události? • Z jakých informací ostatní vycházeli? • Zaujali ostatní autoři jednoznačné stanovisko? • Jak se liší jazyk tvého článku od jazyka příspěvků jiných autorů?		

Alternativa: Žáci si mohou DVZ projít sami před hodinou (doma), hodina pak může být věnována tvorbě výstupů a/nebo reflektivní diskusi navazujícímu výkladu v souladu s učebním plánem.

Doporučený průběh vyučovací hodiny:

90minutová verze

Úvod	<p>Učitel uvede téma, může pracovat s širšími souvislostmi a tématy, jako je geopolitická mapa světa po skončení 2. světové války, totalitní společnost a její znaky, propaganda ve veřejném prostoru, role médií. Lze využít také konotace s uměleckým zpracováním tematiky totalitní společnosti v literatuře (Orwell, Beckett, Čapek, Vaculík, Havel apod.) nebo filmu, případně ve výtvarném umění. V evokační fázi výuky se nepracuje se samotnou událostí. Výukový materiál DVZ je koncipován tak, aby žák do tématu vstoupil a porozuměl mu skrze dobové dokumenty a personalizovaně v reflexi nezávislého novináře. Materiál je určen pro reflektivní práci jednak v situaci, kdy má žák dostatečné prekoncepty pro práci s DVZ, jednak jako úvodní výukový aktivita k tématu propaganda v totalitním Československu poválečného období.</p> <p>Před zahájením interakce žáků s DVZ učitel oznámí žákům, že součástí DVZ je zadání k samostatné tvůrčí práci. Vytvořený formulář (viz výše) zpřístupní žákům odkazem. Předmluva a výzva k jeho vyplnění se nachází přímo uvnitř DVZ.</p> <p>Po uvedení tématu učitel nasdílí žákům link na DVZ: https://kisk.phil.muni.cz/digikult/vsechny-pribehy/dezinformace-a-propaganda/boj-s-mandelinkou-bramborovou</p>	5 minut
Samostatná práce s DVZ	<p>Zadání učitele: Projděte si digitální vzdělávací zdroj, který zachycuje situaci v Československu krátce po skončení 2. světové války. Snažte se sledovat všechny materiály, svědectví, dokumenty, které jsou vám nabízeny. Svůj pohled na to, co se stalo, si budete utvářet v reflexi dvou polarit daného období – oficiální a individuální. Proto se snažte kriticky pracovat s co nejvíce fakty, vyhodnocujte je, zasazujte je do svých dosavadních znalostí. Na práci s výukovým materiálem včetně závěrečné tvůrčí aktivity máte 50 minut.</p> <p>Práce žáků: Žáci samostatně nebo ve dvojicích procházejí DVZ. Materiál je vytvořen tak, že žák nemá předem daný jeden způsob a směr průchodu. Postupně tedy interaguje s jednotlivými dokumenty, reaguje na zadání drobných dílčích aktivizačních úloh, je stavěn do rozhodovacích situací, v nichž uplatňuje svoji schopnost kritického myšlení a mediální a informační gramotnost. V závěrečné fázi práce s materiálem vstupuje žák do role nezávislého novináře a píše krátký publicistický text dle zadaných instrukcí.</p>	50 minut
Sdílení a reflexe závěrečného úkolu	<p>Po odevzdání výstupu (krátkého novinového článku) učitel žákům nasdílí vyexportovaný soubor – tabulku s články všech žáků nebo pouze vybraných žáků (záleží na zvážení učitele a na časové dotaci určené pro úkol)</p>	15 minut

---

reflexi). Žáci si zběžně prohlédnou výstupy ostatních a poté odpovídají ve dvojicích nebo skupinkách na diskuzní otázky uvedené v DVZ.

Zadání učitele: Vedme nyní společnou reflexi a diskusi nad domácím úkolem, který jste si samostatně zpracovali. Pojďme si odpovědět na tyto otázky:

- Liší se navzájem vaše pojetí události?
- Z jakých informací ostatní vycházeli?
- Zaujali ostatní autoři jednoznačné stanovisko?
- Jak se liší jazyk tvého článku od jazyka příspěvků jiných autorů?

**Společná
diskuse**

Zadání učitele: Vedme nyní společnou reflexi a diskusi nad tématem, které jste si samostatně zpracovali. Je v pořádku, že si každý odnášíte trochu jiné informace. Využijme nyní k této práci také vašich tvůrčích aktivit a společně zrekonstruujeme, co se v roce 1950 v Československu odehrálo. Snažte se jednak popsat dané období na základě historických fakt, především se pokuste o vlastní hodnotový pohled na události, na komunistický režim, nástroje jeho moci a roli médií. Na tuto závěrečnou reflexi máte 10 minut.

20 minut

Dokážeme společně najít odpovědi na otázky?

1. K jakému cíli byla využita *kauza mandelinky bramborové*? Dokážete charakterizovat dobový kontext na příkladu dění v Československu ve srovnání s děním v demokratických (západních) zemích?
2. Jak fungovala propaganda kolem mandelinky bramborové? Jaký dopad měla ve veřejném prostoru?
3. Jakými jazykovými prostředky disponovala v propagandě oficiální média?
4. Proč je nezávislost médií podstatná pro demokracii?

Alternativa: Žáci si mohou DVZ projít sami před hodinou (doma), hodina pak může být věnována tvorbě výstupů a/nebo reflektivní diskusi navazujícímu výkladu v souladu s učebním plánem.

Klíče k aktivitám

Toto DVZ Mandelinka je nelineární interaktivní příběh. Záleží na zvoleném průchodu každého žáka, s kterými materiály, obrázky či úkoly se setká – podle cest, které si vybírá, se může dostat na konec materiálu v různých časech. Zde je klíč ke všem úkolům ze všech možných cest, které DVZ obsahuje.

Úkol 1: Doplň názvy zemí:

__ tvrdí, že viníkem celé situace je __

Řešení:

Německo tvrdí, že viníkem celé situace je **Amerika**.

Úkol 2: Přečti si text a doplň správně částku a měnu.

Výkupní cena pro zemědělce za 100 kg řepy cukrovky byla 60 Kčs, po srážkách za hubení škůdce však klesla na __ za 100 kg.

Řešení:

Výkupní cena pro zemědělce za 100 kg řepy cukrovky byla 60 Kčs, po srážkách za hubení škůdce však klesla na **58 Kčs** za 100 kg.

Úkol 3: Doplň slovo z článku.

Podle tehdejšího tisku je největší nepřítel pracujícího člověka __ režim.

Řešení:

Podle tehdejšího tisku je největší nepřítel pracujícího člověka **kapitalistický** režim.

Úkol 4: Naši sovětsí spojenci měli speciálně upravené stroje k hubení hmyzu. Za porážení mandelinky vděčíme jejich letadlům.

Podle uvedených textů se skutečnost měla takto:

- __ letci byli imperialističtí nepřátelé
- __ letci byli hrdinní bojovníci

(američtí/sovětsí)

Řešení:

Podle uvedených textů se skutečnost měla takto:

- **američtí** letci byli imperialističtí nepřátelé,
- **sovětsí** letci byli hrdinní bojovníci

Úkol 5: Doplň, ve kterém měsíci se konala výstava o mandelince.

V __ 1950 ministerstvo zemědělství pořádá výstavu o mandelince bramborové.

Řešení:

V **srpnu** 1950 ministerstvo zemědělství pořádá výstavu o mandelince bramborové.

Úkol 6: Doplň chybějící slovní spojení z textu:

Žáci podle článku označují americké vojáky jako _.

Řešení:

Žáci podle článku označují americké vojáky jako **západní imperialisty**.

Úkol 7: Přiřaď správně slova.

_ Německo: jde k nám pomoc v boji proti škůdci, _ Německo: odsud se k nám mandelinka šíří

Řešení:

východní Německo: jde k nám pomoc v boji proti škůdci, **západní** Německo: odsud se k nám mandelinka šíří

Úkol 8: Čím Sověti bojovali proti mandelince v červenci 1950?

_ je chemický prostředek, kterým sovětští vojáci hubí mandelinku.

Řešení:

Hexachloran je chemický prostředek, kterým sovětští vojáci hubí mandelinku.

Úkol 9: Dopln slovo z textu:

USA chce zničit _ v cizích zemích!

Řešení:

USA chce zničit zemědělství v cizích zemích!

Úkol 10: Jak se to teda celé stalo?

Na základě přečtených zdrojů zkus sestavit časovou osu událostí v roce 1950.

Řešení:

- **Nejprve** se mandelinka objevuje v Německu,
- **poté následuje** svolání vlády v Československu,
- **v polovině července 1950** probíhá hromadné sbírání mandelinky,
- **od druhé poloviny července** dostáváme pomoc od sovětských vojáků.

Úkol 11: Dopln chybějící slovo z textu.

Řešení:

V obci byly prý nalezeny rozbité **lahvičky** s larvami brouka. To je důkaz o jeho umělém zanesení na naše území.

Úkol 12: Deník Lidová demokracie z června 1950 popisuje příchod mandelinky jako jeden z útoků Západu na Evropu.

Řešení:

Dopln správně hesla z novin.

- **Pokrok** je na straně pravdy,

- **imperialisté** se neštítí ničeho,
- vystavíme **republiku**,
- velký význam má **pětiletka**,
- vzorní pracovníci **JZD** maří zlé plány Západu,
- budování **socialismu** je naše čest a **hrdost**.

Úkol 13: Označ v textu veškerá propagandistická a manipulativní pojmenování amerických vojáků a jejich podporovatelů.

Řešení:

Brouk k nám byl dopraven uměle západními **imperialisty** s pomocí vyslaných **záškodnických agentů**. Zl očinný útok **kapitalistických vykořisťovatelů** však nezůstane bez odezvy. Náš pracující a mírumilovný lid odhalil pravou tvář těchto **válečných štváčů** a **zrůdných škůdců** a bude se bránit pokusům o zničení úrody.